

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ
ІНСТИТУТ ФІЛОСОФІЇ ім. Г. СКОВОРОДИ НАН УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. М. ДРАГОМАНОВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ» ім. І. СІКОРСЬКОГО

ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

**МАТЕРІАЛИ XII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ»**

м. Харків, 25 жовтня 2024 р.

**Харків
2024**

УДК 316.05

Л 93

Затверджено до друку Вченою радою Українського державного університету залізничного транспорту (протокол № 8 від 25.10.2024 р.)

Головні редактори:

Панченко С. В., доктор технічних наук, професор, академік Транспортної академії України, в. о. ректора Українського державного університету залізничного транспорту

Андрущенко В. П., доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України, академік Національної академії педагогічних наук України, заслужений діяч науки і техніки України, ректор Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова

Редакційна колегія:

Абашик В. О., д-р філос. наук, професор

Вельш Вольфганг, габілітований доктор філософії, професор

Каграманян А. О., канд. техн. наук, доцент

Коростельов Є. М., канд. техн. наук, доцент

Лях В. В., д-р філос. наук, професор

Новіков Б. В., д-р філос. наук, професор

Панченко В. В., канд. техн. наук, доцент

Соломніков І. В., канд. екон. наук, доцент

Толстов І. В., канд. філос. наук, доцент

Людина, суспільство, комунікативні технології: матеріали XII Міжнар. наук.- практ. конф. 25 жовтня 2024 р. / відп. за випуск І. В. Толстов. — Харків: УкрДУЗТ, 2024. — 217 с.

УДК 316.05

й ту саму глибинну структуру: *Публіцист пише книгу*. Глибинна структура протиставлена поверхневій структурі — конкретному опису синтаксичної будови речення – через вираження глибинної синтаксичної семантики частинами мови. Наприклад, речення *Співбесіда комісії триває весь день* можна семантично охарактеризувати по-різному: *співбесіду проводить комісія* та *співбесіду проводять із комісією*. Поверхнева структура цих речень є недостатньою для однозначного тлумачення висловлення. А семантична структура лежить у плані змісту, що слушно подав Н. Хомський у своїй теорії глибинних структур. Дослідження людини як індивіда розумного, на думку вченого, має бути зведено до вивчення його поведінки в соціумі, а результатом має стати узагальнювальна модель цієї поведінки. Метою ж лінгвістики може бути систематизація даних про мовленнєву поведінку людини, тобто аналіз висловлювань – нескінченно вдосконалювати прийоми вивчення «видимої» матерії мови.

Список використаних джерел

1. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства: підруч. для студ. філол. спец. вищ. закл. освіти. Київ: Видавничий центр — Академія, 2002. 368 с.
2. Chomsky N. Minimalist Inquiries: the Framework. *Step by Step*. Cambridge, Mass.: MIT Press, 2000. P. 89–155.

БЛИЗНЮК Л. М., канд. філол. наук, доцент,
ВУСИК А., здобувачка освіти,
*Український державний університет залізничного транспорту,
м. Харків, Україна*

СОЦІАЛЬНИЙ СИМВОЛІЗМ МОВИ

Людство постійно живе у світі символів. Саме вони стали тією дійсністю, яка визначає буття з усіма його різновидами і складнощами. У сучасному інформаційному соціумі такі явища смислорозумового та смислоутворювального порядку, як символи, набувають особливої значущості і особливого звучання, зокрема коли йдеться про мову – інструмент комунікації. Мова ж відображує зміни в усіх сферах суспільства, що суттєво відрізняє мову від інших суспільних явищ.

Соціальна солідарність — поняття, яке визначає соціальну згуртованість людства. Уперше його застосував французький філософ і соціолог Огюст Конт, засновник теорії позитивізму та соціології як окремої науки. Із цього виведено

поняття соціального символізму, визначене як один із виявів взаємозв'язку між соціальною структурою суспільства і його культурою, як регуляція соціальних відносин за допомогою культурних засобів [1, с. 14].

Сучасні дослідники розрізняють невербальний і вербальний символізм. Саме вербальний символізм є мовним і соціалізованим. Певні слова, звороти, особливості вимови можуть набувати властивостей символу належності мовця до певної соціальної групи. Це пов'язано з одним із мотивів, яким керується мовець у своїй внутрішньогруповій поведінці: показати своїм мовленням, що він належить до цієї групи, що він «свій». Як переконливо показав американський соціолінгвіст В. Лабов, люди, які не оволоділи символами належності до групи, не можуть претендувати на місце в цій групі, стають ізгоями [3, с. 67]. Вступаючи в спілкування, комуніканти творять у своїй уяві образ співбесідника і шукають у його поведінці символічні елементи для підтвердження або спростування своїх припущень, демонструють символи свого соціального статусу. З першим спілкуванням незнайомці хочуть дізнатися, хто їхній співбесідник за соціальним рівнем, для того щоб виявити, що є спільного і відмінного в них — мова, соціальний жаргон, професійний жаргон, життєвий досвід, рольовий репертуар (національність, професія, стать, сімейне становище тощо). Знання соціальних ролей співбесідника дає змогу змоделювати подальшу мовленнєву поведінку.

Питання соціального символізму в мовленнєвій поведінці є частиною проблеми управління поведінкою людини. Отже, мова як засіб свідомої регуляції людиною поведінки інших людей може виконувати дві функції — інструментальну і символічну. У першому випадку поведінка регульована за допомогою мовних знаків (експліцитно) у вигляді інструкцій, наказів, законів, заборонних написів тощо.

У другому випадку в мовних знаках нема прямих вказівок, вони осмислювані символічно (наприклад звернення *на ти чи Ви, вокативи Ваше преосвященство, пане, товаришу, друже* тощо).

Соціальний символізм у мовленні виявляється в різних за обсягом соціальних групах: від сім'ї до цілого етносу. Кожна така група має властивий їй особливий варіант мови — соціолект [2, с. 208].

Засвоєння індивідом символів робить його свідомим суб'єктом власної активності та членом міжкультурної комунікації, яка набуває гостроти в епоху глобалізації. Соціальний символізм мови сприяє цьому найбільш потужно.

Список використаних джерел

1. Бойко О. Символ у міжкультурній комунікації. *Світогляд - Філософія - Релігія: Зб. наук. праць*. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2011. № 1(1). С. 13-22.

2. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підруч. для студ. філол. спец. ВНЗ. – Вид. 2-ге, випр. і доп. Київ: Видавничий центр «Академія», 2006. 463 с.
3. William Labov. Principles of Linguistic Change. Vol. I Internal Factors, 1994.

*БЛИЗНЮК Л. М., канд. філол. наук, доцент,
ЛІТВІНЕЦЬ М. С., здобувач освіти,
Український державний університет залізничного транспорту,
м. Харків, Україна*

КОНСТРУКТИВНІ МЕТОДИ РИТОРИКИ ДЛЯ ВИРІШЕННЯ ВЕРБАЛЬНИХ КОНФЛІКТІВ

Ідеї боротьби і досягнення згоди та пошук шляхів безконфліктного спілкування впроваджено в багатьох наукових галузях: філософії, історії, біології, медицині, юридичних і військових науках, психології. На особливу увагу в цьому сенсі заслуговує риторика.

Розв'язання, вирішення — це заключна стадія розвитку конфлікту. Вона можлива завдяки перетворенню самої об'єктивної ситуації, а також унаслідок зміни образів ситуації, що виникли в учасників конфлікту. Крім того, в обох цих випадках можливе подвійне розв'язання конфлікту: часткове, коли подолана тільки конфліктна поведінка, але залишається внутрішнє прагнення до конфлікту, його лише стримують; і повне, коли конфлікт ліквідований як на рівні фактичної поведінки, так і внутрішньому рівні. Повна ліквідація конфлікту шляхом зміни об'єктивної ситуації можлива тоді, коли учасники конфлікту розведені в різні структурні підрозділи організації чи задоволені їхні особистісні потреби.

Часткове розв'язання конфлікту на об'єктивному рівні здійснюється, якщо внаслідок відповідної зміни реальних умов конфліктна ситуація переструктурується так, що учасники не зацікавлені більше в продовженні конфліктних дій, хоча мета залишилася. До цього типу належать суто адміністративні розв'язання конфлікту, що спираються на заборони, санкції в разі їх порушення. Значної психологічної компетенції потребують випадки, коли конфлікт розв'язаний шляхом зміни образів, що мають учасники конфлікту. Таке розв'язання конфлікту (повне або часткове) спирається передусім на переструктурування або формування нових цінностей, мотивів, установок [1, с. 23].

Практичні питання розв'язання конфліктних ситуацій в організаціях досить детально розглядають сучасні дослідники. Серед шляхів розв'язання таких ситуацій вони виділяють: а) попередження конфлікту; б) управління конфліктом;

Наукове видання

ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО,
КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

МАТЕРІАЛИ XII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ»

25 жовтня 2024 р.

Відповідальність за редагування та достовірність інформації несуть автори робіт.

Відповідальний за випуск Толстов І. В.

Підписано до друку 25.10.2024 р.
Умовн. друк. арк. 13,5. Тираж . Замовлення № .

Художнє оформлення Л.І. Мачулін

Свідоцтво про держреєстрацію: сер. ХК №125 від 24.11.2004

Видавець та виготовлювач Український державний університет
залізничного транспорту,

61050, Харків-50, майдан Фейсбаха, 7.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6100 від 21.03.2018 р.